

SANCHO I PLANAS, Marta. *Des de l'arqueologia, reviu l'edat mitjana*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2015. 85 pàgs. [13 x 20].

Ja fa alguns anys, mentre parlava amb un bon amic sobre el magnífic llibre de Jaume Vicens Vives *Notícia de Catalunya*, vam arribar a la conclusió que l'assaig era un gènere que cap autor, però sobretot un historiador, hauria d'intentar practicar sense tenir a les seves espatlles una llarga i fecunda trajectòria professional. De fet, el meu company defensava que si Vicens Vives pogué afrontar la realització d'aquest treball, en què exposava magistralment algunes de les seves idees sobre el país i l'actuació política que -segons ell- calia dur a terme, fent-lo divulgatiu sense caure però en la vulgarització fou perquè ja dominava àmpliament la història del nostre país. Sens dubte, el present treball, obra de la doctora Marta Sancho i Planas, corrobora plenament aquesta interpretació, atès que en la seva totalitat traspua l'immens coneixement que ha acumulat al llarg d'anys de pràctica professional; i l'exposa d'una manera breu, clara i didàctica.

Aquest petit –poc més d'una quarantena de pàgines- treball és l'adaptació d'una lliçó impartida el 17 d'octubre del 2012 en el marc de les VIII Jornades de Cultura Medieval, organitzades per l'IRCUM (Institut de Recerca en Cultures Medievales de la Universitat de Barcelona); i es publica, en edició bilingüe català-anglès, com a volum 7 de la col·lecció Lliçons, amb la qual es pretén apropar al gran públic a aquest període històric.

De facto, la lliçó és una apologia de l'arqueologia, bàsicament la medieval, com a ciència, ja que s'hi defensa, d'una manera aferrissada i documentada, la seva utilitat com a eina per a entendre l'Edat Mitjana. S'inicia amb una breu introducció històrica sobre l'origen de l'arqueologia medieval a Europa, la seva consolidació com a eina de la història i l'entrada, certament tardana, com a disciplina amb entitat pròpia a la universitat catalana i espanyola. Immediatament després passa a dissertar sobre la seva situació actual, en què si bé s'ha avançat força, atès que a ningú se li acudiria qüestionar el seu potencial per ajudar a la recerca d'aquest període històric, encara queda molta feina a fer, atès que troba a faltar: "...una organització de la recerca més ben estructurada, una inversió de recursos més decidida i, personalment, una més gran coordinació entre les persones que actualment fem investigació en aquest camp". Tot seguit exposa com creu que cal entendre l'arqueologia medieval i quines són les seves principals aportacions a l'avenç del coneixement històric. En aquest punt, malgrat fer una defensa de la importància de seguir un mètode sistemàtic en les excavacions crítica (entenc que encertadament) la incapacitat que demostren molts arqueòlegs per anar més enllà i fer allò que hauria de ser veritablement important: construir coneixement històric i no, simplement, fer recopilació de dades. A continuació, exposa de manera abreujada les eines amb què compta l'arqueòleg per interpretar el registre arqueològic medieval: l'etnoarqueologia, la iconografia, els textos –de la mena que siguin-, etc. Arribats a aquest punt, dóna especial importància a la manera com mostrem els resultats de la

recerca arqueològica, els quals malauradament, tot sovint, només es plasmen en memòries tècniques únicament accessibles als experts. De fet, planteja que els professionals de l'arqueologia han de ser capaços de superar els aspectes més tècnics per oferir resultats i interpretacions que puguin ser emprats des de la història, precisament, per fer història. La conclusió final és que la interdisciplinarietat i el diàleg entre fonts són l'únic camí que ens pot apropar, mínimament, a l'ideal desitjat, que coincideix amb el dels fundadors de la desapareguda Escola dels Annals: fer una "Història Total".

Certament, no hi ha cap dubte que aquest l'assaig assoleix el seu objectiu principal, donar-nos unes breus pinzellades sobre què és i què pretén l'arqueologia medieval com a ciència. I, si algun defecte té és, precisament, aquesta brevetat, que ha impedit aprofundir en alguns temes que afecten a l'arqueologia actual i que només s'esbossen. Per exemple, faig referència a la problemàtica que pateix l'arqueologia preventiva professionalitzada –que només s'esmenta molt de passada en el text-. Aquesta es troba excessivament vinculada a les promocions immobiliàries i d'infraestructures, raó per la qual sovint esdevé un pur tràmit administratiu, ja que les troballes fetes no afecten el més mínim al desenvolupament de l'obra a realitzar; i, per més inri, són escassament controlades per l'administració gestora competent. També s'hi comenta excessivament de passada la manca de preparació d'alguns arqueòlegs. I això malgrat que la causa és obvia: la gran dispersió de la formació d'aquest grup professional, la qual crec ve motivada perquè es potencia més la competitivitat entre centres universitaris per captar estudiants que no pas la voluntat d'implantar un pla d'estudis de qualitat, de manera que no existeix un grau coherent i molts màsters són excessivament generalistes. Heus aquí doncs el motiu pel qual, tal com esmenta la doctora Marta Sancho, molts es perden en el mètode i no són capaços d'anar més enllà: perquè no se'ls ha format correctament per interpretar els resultats obtinguts. Però això ja és un altre tema que espero, si li vaga, pugui desenvolupar en un proper treball.

LLUÍS BUSCATÓ I SOMOZA
(Doctor en Història – Girona)

Traducción de la reseña anterior:

Hace algunos años, mientras hablaba con un buen amigo sobre el magnífico libro de Jaime Vicens Vives *Noticia de Catalunya*, llegamos a la conclusión de que el ensayo era un género que ningún autor, pero sobretudo ningún historiador, hubiera intentado practicar sin tener a sus espaldas una larga y fecunda trayectoria profesional. De hecho, mi compañero defendía que si Vicens Vives pudo afrontar la realización de este trabajo, en el cual exponía magistralmente algunas de sus ideas sobre el país y la actuación política que –según él- era preciso llevar a cabo, haciéndolo divulgativo sin caer en la

vulgarización era porque dominaba perfectamente la historia de este país. Sin duda, el presente trabajo, obra de la doctora Marta Sancho i Planas, corrobora plenamente esta interpretación, dado que en su totalidad refleja el inmenso conocimiento que ha acumulado a lo largo de los años de práctica profesional; y lo expone de un modo breve, claro y didáctico.

Este pequeño –un poco más de cuarenta páginas- trabajo consiste en la adaptación de una lección impartida el 17 de octubre de 2012 en el marco de las *VIII Jornades de Cultura Medieval*, organizadas por el IRCUM (Institut de Recerca en Cultures Medievales de la Universitat de Barcelona); y se publica, en edición bilingüe catalán-inglés, como volumen 7 de la colección “Lliçons”, con la cual se pretende aproximar al gran público este periodo histórico.

De hecho, la lección es una apología de la arqueología, básicamente la medieval, como ciencia, ya que se defiende, de un modo ferviente y documentado, su utilidad como herramienta para entender la Edad Media. Se inicia con una breve introducción histórica sobre el origen de la arqueología medieval en Europa, su consolidación como herramienta histórica y la introducción, ciertamente tardía, como disciplina con entidad propia en la universidad catalana y española. Inmediatamente pasa a disertar sobre su situación actual, en la cual si bien se ha avanzado bastante, dado que a nadie se le ocurriría poner en duda su potencial para ayudar a la investigación de dicho periodo histórico, si bien aún queda mucho trabajo por hacer, dado que se echa en falta: “...una organització de la recerca més ben estructurada, una inversió de recursos més decidida i, personalment, una més gran coordinació entre les persones que actualment fem investigació en aquest camp”. A continuación expone como cree que es preciso entender la arqueología medieval y cuales son sus principales aportaciones en el avance de los conocimientos históricos. En este punto, a pesar de hacer una defensa de la importancia de seguir un método sistemático en las excavaciones, critica (entendiendo que de un modo acertado) la incapacidad que demuestran muchos arqueólogos por ir más allá y hacer lo que debería ser verdaderamente importante: construir conocimiento histórico y no, simplemente, hacer recopilación de datos. A continuación, expone de un modo abreviado las herramientas con las que cuenta el arqueólogo para interpretar el registro arqueológico medieval: la etnoarqueología, la iconografía, los textos –de cualquier tipo-, etc. A partir de entonces, da especial importancia a la manera como muestran los resultados de la investigación arqueológica, los cuales desgraciadamente, a menudo, solo se plasman en memorias técnicas únicamente accesibles a los expertos. De hecho, plantea que los profesionales de la arqueología deben ser capaces de superar los aspectos más técnicos para ofrecer resultados e interpretaciones que puedan ser empleados desde la historia, precisamente, para hacer historia. La conclusión final es que la interdisciplinariedad y el diálogo entre fuentes son el único camino que nos puede aproximar, mínimamente, al ideal deseado, que coincide con el de los fundadores de la desaparecida Escuela de los Annales: hacer una “Historia Total”.

Ciertamente, sin ninguna duda, este ensayo alcanza su objetivo principal, darnos unas breves pinceladas sobre lo que es y lo que pretende ser la arqueología medieval como ciencia. Y, si algún defecto tiene es, precisamente, su brevedad, que le impide profundizar en temas que afectan a la arqueología actual y que sólo se apuntan. Por

ejemplo, me refiero a la problemática que padece la arqueología preventiva profesionalizada –que se menciona muy brevemente en el texto-. Esta se encuentra excesivamente vinculada a las promociones inmobiliarias y a las infraestructuras, razón por la cual a menudo se convierte en un puro trámite administrativo, ya que los hallazgos realizados no afectan en absoluto al desarrollo de la obra a efectuar; y además son escasamente controlados por la administración gestora competente. También se menciona de pasada la escasa preparación que tienen algunos arqueólogos. Y ello por una causa obvia: la gran dispersión de la formación de este grupo profesional, la cual creo que viene motivada porque se potencia más la competitividad entre centros universitarios para captar estudiantes que no la voluntad de implantar un plan de estudios de calidad, de modo que no existe un grado coherente y muchos masters son excesivamente generalistas. Esta es la razón por la cual, tal y como indica la doctora Marta Sancho, muchos se pierden en el método y no son capaces de ir más allá: porque no se les ha formado correctamente para interpretar los resultados obtenidos. Pero este es otro tema que espero pueda desarrollar en un trabajo próximo.

LLUÍS BUSCATÓ I SOMOZA
(Doctor en Història – Girona)